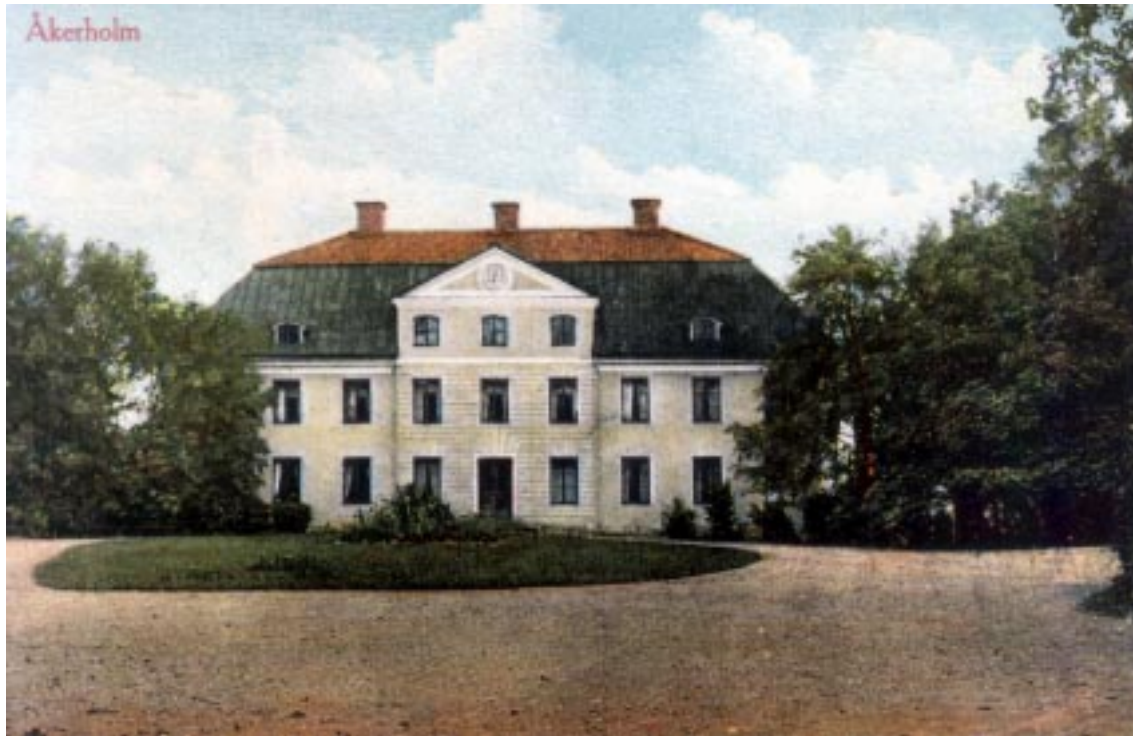

ÅKERHOLM

Åkerholm hade på 1600-talet bykaraktär men gårdarna lades samman och blev säteri. En tidig huvudbyggnad har funnits straxt norr om den nuvarande som uppfördes 1725 - 1755

Bokalla

1335 förvärvar Bo Jonsson Grip jord i byn Bokalla. Ordet Bokalla anses komma av ordet bonde. (*) I mitten av 1500-talet består Bokalla av 8 hemman alla lika stora "aff hwilka 4 hemn: äro aff Demornai förbrutne och Kongl. Mt. och Cronan caduc wordne hwilka bemelte Ryttem: eigh tillbyter emot wederlag i samma Sn: och härad. Är belägen norr om Näste siöstad Wästerwijk 3 1/2 mil".

Tre hemman ägs av Peter Flemming med släktband till Nya Västerviks grundare Erik av Pommern. Flera gårdar slås samman och bildar under 1600-talet en enhet med namnet Åkerholm. Egendomen ägs då av Brita Sparre och Bengt Soop. En ljuskrona av mässing i Lofta kyrka har årtalet 1659 och bär Flemming-Soops vapen. Efter dessa ägare kommer Lorentz Creutz och sonen Clas samt hans dotterson Georg Henric Lybecker. I en lantmätning år 1696 benämns gården säteri och ägs då av Clas Creutz. Vid ännu en lantmätning år 1723 ägs gården av friherrinnan Agnis Christina Wachtmeister.

Åkerholm hade på 1600-talet bykaraktär men gårdarna lades samman och blev säteri (*). En tidig huvudbyggnad har funnits straxt norr om den nuvarande huvudbyggnaden som uppfördes 1725 samt 1755 av den ryktbare byggmästaren Strubel. Det var ett av Tjusts första stenhus och ägare var då Georg Lybecker 1720 -1776. På godset fanns tegelbruk vid Sandvik, bryggeri och givetvis mejeri och smedja.

Enligt en sägen skall det finns en hemlig gång mellan stora byggnaden och Alhagen. Genom den kunde man lämna eller komma till huset osedd.

Godsägare Stjärnsvärd blev näste ägare och efter ytterligare ägarbyten innehade löjtnant Fredrik Rosenkvist af Åkershult godset i tjugo år. Det sägs att han hade sällsynt vackra döttrar.

Carl Adam Jacob Raab

Han föddes 1815 på Kråkerum i Mönsterås och avgick med kaptens grad när fadern dog 1841. Han gifte sig med Marie Louise Key född 1823 på Eds Bruk och upp- vuxen på Vindö. De köpte 27 och 19 år gamla Helgerums slott 1842.

1855 köpte han även Åkerholm av löjtnant F. Rosenqvist.

Men skuldsättningen blev stor och han säljer 1856 egendomen Helgerum men behåller slottet.

Fogelvik i Tryserum blir till salu och Carl Raab köper också den egendomen av A M Koskull år 1857.

Den nya ägaren av Helgerum, C af Ekström, får ekonomiska problem och Carl Raab köper tillbaka Helgerum 1859. Köpeskillingen är 345000:- men värderad till 600000:-.

Friherre Carl Raab var uppenbarligen en arbetsam och duglig man. Men att sköta tre gods och samtidigt vara riksdagsman var en alltmer övermäktig uppgift. Det sägs att bokföringen var så minutiös att man tappade bort helheten. På 1880-talet inträffar en jordbrukskris.

Varje vecka var gångpost ordnad från Fogelvik och Åkerholm. Buden mötte på vägen ett annat bud som vände och förde posten vidare till Raaben på Helgerum. Han gjorde ofta resor till Fogelvik och övernattade på Åkerholm. När han då drog in på Åkerholm var hans ankomst föranmäld och alla skulle stå på trappan och välkomna. I sin ungdom var han populär för sin flit och den liberala syn som förekom på 1840-talet bla agerade han

som debattör och riksdagsman för att statar-systemet skulle upphöra och ersättas med ett torparsystem. Torpen hade nämligen i stor utsträckning sugits upp av de stora godsen och torparna hade blivit statare. Raab var nära folket och påpekade att en statarfamilj med fem barn inte kunde leva på sin lön 175 riksdaler om året. Han insåg visionärt faran med proletariatet och att deras situation måste förbättras men vidhöll samtidigt patriarkat-systemet. Med åren avlägsnade han sig från de liberala idéerna och blev en sträv husbonde där husaga förekom. Förmodligen miste han då en del av den forna lojaliteten från sitt folk och det sägs att svinnet från gårdarna var stort - den minutiösa bokföringen till trots - eller kanske därför. En gång lär han ha stått i ett fönster på Åkerholm och sett något som liknade en säck vid väggkanten längre bort. Han kallade på en man och frågade vad det var. Det ser ut som en sten svarade han. Då sände Raaben ut honom för att se efter och det var en säck mjöl som skulle levereras utanför räkenskaperna. Mannen bar ut säcken i skogen och rapporterade till Raaben om att han hade förpassat stenen in i skogen.

Det var på Carl Raabs tid som de första stora invallningarna utfördes vilket gav tillskott till åker och betesmark.

När Raab blev gammal överlät han skötseln på mågen, intendent Holmkvist som fortsatte att sköta gården när Carl Raab dog 1902 i Stockholm. Hans maka var nära ett hundra år när hon dog 1921.

Friherre CARL RAAB

Carl Axel Adolf Raab

"Den 28 aug 1901 avled friherre Carl Axel Adolf Raab på Åkerholms egendom i Lofta i en ålder av 53 år. Att förtälja hans äventyrliga och omväxlande levnadsbana vore detsamma som att skildra "En vildhjärnas memoarer". Han var dotterson till greve Carl Axel Löwenhielm och blev tidigt föräldralös.

När han blev myndig erhöll han ett arv på 700.000:- vilket var en oerhört stor summa. Men han slösade bort allt.

Först åkte han till Paris i tre månader och det kostade 50000:-. Sedan bodde han på lyxhotell i Stockholm i 14 dagar. Inberäknade skandalartade fester kostade det 20000:-

Åter i Paris två månader kostade 30000 och tillsammans under det första halvåret hade han slösat bort 100000:-. År 1876 satte han eld på hela Strömstad med ett fyrverkeri. Småningom fick släktingarna honom under förmyndare men då fanns inte mycket kvar av förmögenheten. Det var hans farbror baron Carl Raab på Helgerum som blev förmyndare.

Under återstoden av sitt liv bodde han därför på Åkerholm där han erhöll mat och husrum samt 500:- om året till kläder."

Carl Axel Adolf Raab var brorson till den Carl Raab som ägde Åkerholm. Eftersom de har nära samma namn är det lätt att förväxla dem. Dessutom var det brorsonen som bodde på Åkerholm och inte ägaren. För Carl Adam Raab var det givetvis besvärande att vara riksdagsman samtidigt som en släkting med samma namn rumlade runt.

(Källor bla Helgerum i Tjust 1949, Kalmar län i ord och bild, 1954 samt artiklar i Västervikstidningen)

Åkerholm under 1900-talet

Holmkvist sålde till Cederkreutz som var landshövding i Kalmar. År 1910 förvaltas godset av Anders Mårtensson Hulthin, född 1872 i Kristianstad och hans hustru Maria. Till Åkerholm hörde då 16 torpställen.

1912 köpte Alfred Johansson Åkerholm av landshövding Conrad Cederkreutz. Karl Nils Georg Johan Johansson blev förvaltare.

Arvet efter Sven och Nils skulle delas av många barn. Med arvskatt och dryga underhåll av hus blev det svårt att få ekonomin att gå ihop. Gården såldes därför på offentlig auktion 22 maj 1987 till Werner Andersson Trävaru AB som ägs av Bertil och Arne Andersson i S Vi och Vimmerby.

Ett av skälen för köpet var att tillväxten på skog är god genom stora planteringar.

Från 1962 har Åkerholm arrenderats av Nils Johansson vars son Åke nu tagit över.

Åkerholms första traktor, en Avance, inköptes 1914. Gårdsmeden åkte till Stockholm för utbildning. Traktorn kom per järnväg. Men på vägen till Åkerholm stannade den. Det tog några dagar att få igång den i gen. Traktorns högsta hastighet var 2,5 km / timma och motorn gjorde då 500 varv / minut. På 1920-talet köptes ytterligare traktorer Ekebys första självgående skördetröska, en Munktell MSD 91 , köptes 1952.

Vid åloggen hölls dans. Där fanns en liten stuga som kallades Amerika.

Åkerholms gamla ladugård revs i början på 1940-talet.

Logen på Ekeby brann år 1957.

Åkerholm vid Hushållningssällskapets dag 950729:

237 ha skog, 48 ha skogsimpediment, 139 ha åker, 27 ha betesmark och 39 ha övrig mark summa 490 ha.

På Vinö bodde fröken och skollärare Ekström. Hedin på Ottinge och Johansson på Åkerholm var rivaler. En gång skulle Johansson och fröken Ekström ett ärende ned i källaren. De upptäcktes och blev inlåsta och fick stanna ett bra tag innan någon kom och låste upp.

Gudingebadet och Sandvik

På Åkerholm fanns två omtyckta badplatser. Längst ut nära Vinö Udde fanns Vinö Stock med sina klippor. Dit cyklade man ofta varma sommarkvar. Vägen är lång från Björnsholm över Lofta kyrka och Vittinge fram och till baka, men det räknades inte som särskilt långt då när man flängde på cykeln förjämnan.

Det köptes in av Lofta/Gamleby kommun 1951 och omvandlades genom årliga investeringar till en bad och champinganläggning och ändrade namn till Gudingebadet. Från början fanns där bara klippor och vass. Men kommunen rensade bort vassen runt udden och lade pressenning och sand på botten. Där lades några badbryggor ut, omklädningshus byggdes och simundervisning hölls på 40 och 50-talen. Långt senare rensades vassen bort också från området närmast klipporna.

Något närmare Lofta låg Sandvik med sandstrand. Det ansågs som mera privat och undveks därför av dem som inte tillhörde gården. Långsamt utvecklades Sandvik till ett fint sommarstugområde.

Ur gamlaprotokoll:

(*) 25 mar 1421 Ur gåvobrev till Vadstena Kloster.

19 apr 1552 Västerås Gustaf Vasa till Axel Eriksson (Bjelke till Häradsäter) att han träffar uppgörelse med Niels i Ekeby ”om thet brandejärn, som han säger, thet han haffver synderslagit för honom under Dackefejden”.

1 mars 1486 Rannsaking och dödsdom över Matts Mattsson, född i Buckala i Lofta, för det han av sin husbonde rådmann Olof Mattsson stulit 19 mark penningar, svärt och armborst, kjortel, skjorta mm.

(**) Säteri är en skatteform från 1561. Staten hade ont om pengar och adeln erbjöds då en skattefri gård i stället för betalt för sina tjänster. Det var samtidigt en subventioneringsform som krävde att en ståndsmissig byggnad mm skulle uppföras. Säterier kom att utgöra ca 10% av jordarealen. Under 1680-talet förbjöd Karl IX nya säterier och de avskaffades mot slutet av 1800-talet

Byggmästare Johansson

Alfred Johansson efter ett lyckat fiskafänge

Alfred Johansson föddes i Skänninge nära Vimmerby 1855. Han var en fattig torparson men det gick bra för honom. Från enkel hantverkare blev han 1897 stockholmsbyggmästare och senare ledamot av Arbetsgivarföreningen, Byggmästarföreningens styrelse mm. Han gifte sig 1891 med Hulda Charlotta Nilsson och de förvärvade med åren gårdar samt fastigheter i Stockholm. Åkerholm köpte de år 1912. Men godset var inte avsett för eget bruk utan för sommarboende. Alfred och Hulda fick sex söner och en dotter.

Sönerna Nils och Sven kom till Åkerholm 1912 och brukade Åkerholm tillsammans till 1938. De var båda agronomer. Men för att skilja dem åt använde Sven sin titel kapten och var allmänt känd som "Kapten på Åkerholm" medan Nils benämndes "Agronom Johansson". Under deras tid före andra världskriget utökades de odlade arealerna ytterligare genom invallningar av Loftaån. Ekeby byggdes 1938-39 då Nils flyttade dit.

Barn vid Åkerholm, i bakgrunden Pinnlogen i Ekeby. Frv överst: Gunnar och Margit Johansson i Ekeby Frv nederst: Egon (Eje) Karlsson som blev skolvaktmästare Åke Karlsson Ingegärd och Gun.

Åkerholmsbarnen omkr 1912 frv:
Eva g professor Birger Platon Stockholm blev läkare
Nils agronom tog senare över Ekeby
Sven agronom och kapten tog över Åkerholm
Erik tog namnet Enstad, var apotekare i Gamleby 1954 - 57.
Sune blev tandläkare i Vimmerby
Torgny jurist bla i Södertälje och Visby
Arne är ingenjör i Mörrum, det var han som gifte sig med Signe Ekström som var lärare på Vinö skola.

Nils fick barnen Margit f 1927,
"Lill" Gunnar f 1929 blev agronom och gifte sig med Kerstin, dotter till Henning Andersson på Gökstad, Ingegärd f 1934 bor i Västervik samt Lennart f 1939 som övertog Ekeby.

Sven fick Bertil 1932 men han dog tragiskt 1959, Gun f 1934 gift med Lars Trulsson bor nu i Gamleby, Barbro f 1936 gift Magnusson i Västervik samt Birgit f 1939 som är gift och bor på Lidingö. Sven avled 1976

Estländare

Under kriget kom många Estländare till Sverige. Att kalla dem Estländare är egentligen inte helt rätt, för de var Balter från både Estland, Lettland och Litauen. Cornell ordnade så att de fick komma till Åkerholm. Man flyttade undan alla möbler upp på vind och ner i källare. Den 4:e oktober 1944 kom de, 125 stycken av vilka fem var letter. De flesta anlände via Gotland med tåg från Västervik till Gamleby där Sigurd Cornell, Greta Kos och fjärdingsman i Gamleby tog emot. Äpplena hade mognat och på stationen i Gamleby kom barnen och bjöd dem på päron. Första veckan hölls vakt av hemvärnet. Det var sex hemvärnspoliser från Lofta med Ström som chef.

Alla var rädda för att de skulle föra med sig svåra sjukdomar. Barnen på Åkerholm lekte med flyktingbarnen, men det fick dr Bohlin se och beordrade en vägg så att de inte kunde träffas. Elisabeth Ebbesson var lotta och förestod matlagningen. Hon gurglade sig i Vaddemeccum (stavn ?) varje morgon innan hon cyklade i väg.

Balterna skötte om nästan allt själva och mat ordnades i militärkok utomhus. Utrymmet på Åkerholm var inte sådant att män och kvinnor kunde bo ihop även om de var gifta och det var mycket osämja. Men på kvällen lugnade känslorna ned sig. Många var artistiskt lagda och på kvällarna blev det oftast dans. Herbert Karlsson spelade dragspel

Sven Johansson på Ekeby skulle bjuda dem på nubbe en gång. Men motbokens tre liter räckte inte långt till 120 personer. De köpte svagdricka och jäst hos Karlholm. Ann-Marie hade en jästklump på ett kilo som hon skar av. Men jästen tog ofta slut, för det bakades tydligen kolossalt mycket i området.

Första månaden förestod fröken Sundelin från Gamleby anläggningen men sedan tog Greta Kos över.

Einar och Maj-Britt Andersson bodde till vänster längst ned i huvudbyggnaden tillsammans med Elsa och Greta. Einar var trädgårdsmästare på Åkerholm och sålde frukt och salta gurkor i en trädgårdsbod till Estländarna. De hade en liten veckopeng att köpa för.

En gång blev det strejk. Några hjälpte inte till utan hade fullt upp med sina barn och svärmor. Eftersom många var högutbildade, lärare och läkare och privilegierade var de kanske för bortskämda och kunde inte anpassa sig till situationen. Men kaptan Johansson, som var bas för lägret, och Greta pratade dem tillrätta

Balterna bodde på Åkerholm över vintern 1944-1945 och flyttade så småningom ut på olika orter. Några fick arbete på Åkerholm. En hette Vimmer, han fångade fisk som han rökte. I ån fanns då så mycket fisk att den gick att fånga med hov. Den var silverglänsande - kanske var det sik. Johannes arbetade ett tag på Ekhult. En apotekare kom till Alingsås. Några flyttade till Källvik där det sedan tog eld i den långa längan där några bodde. Två familjer fick bostad på Smedstorp som olyckligtvis tog eld och brann ned för dem.

Balterna hade flytt för ryssarna och tyckte att de befann sig alltför nära. Det kändes otryggt för dem och de flesta flyttade vidare till Canada och USA.

Bland flyktingarna på Åkerholm fanns fyra sjömän. De skiljde sig från mängden och ingen vill sitta bredvid dem för de kom från fronten, smutsiga och trasiga. Spångberg från Västervik var chef. Han undrade varför de var så smutsiga, men det hade helt enkelt inte hunnit ordnas. Genom Röda Korset fick de veta att de hade sina fruar i Hudiksvall. Greta Kos följde med på resan. I Stockholm fick de vänta två timmar och tog en promenad vid Statshuset. Där låg en båt med besättning som de kände och så försvann de. Men de dök upp i tid på tåget. Det kom många tårar vid återseendet i Hudiksvall. En av sjömännen skrev senare och berättade att han fått ny hyra på en båt.